

Ferenczi Enikő

Szarvasüñő népe

(Részlet a szerző megjelenés előtt álló regényéből)

Nagy segítségére van most a szél, éppen szemből kapja, ahol a fészkek lehetnek, ahol a kotlók székkelnek. Nem hallhatják a madarak. Nesztelenül surran majd oda, hisz mezítláb van. Éppen virágok havába léptek napjárás szerint, rég levetették már a bokáig érő, prémmel bélelt, puha talpú bőrcsizmát és a hosszú nemezharisnyát. Van, aki rövidebb szárú, vékonyabb lábbelit hord, de neki csupaszon kényelmesebb.

A régi idők istenanyját érzi, amikor a földön lépdél, akit mély, fagyott álmából a teremtő világosság és az életadó meleg ébreszt föl, hogy egyesüljön vele és megtermékenyítse.

Ovatosan lépett a rögökre. Milyen szárazak! Rég nem esett! Talpa alatt a talaj nagy csomókban összeragadva. Felemelte a fejét és beleszimatolt a levegőbe. Porral telített. De édes virágillattal is. Amott, az árvalányhaj mögött zsályák¹ tömött hullámai kéklenek. Nem látta őket, de tudta, hogy az égi útja legmagasabb pontját elérő nap irányában vannak. Virágzásuk teljében éppen! Hányszor gyűjtöttek onnan leveleket a hűgával és a falubeli leányokkal! Nemcsak sebek lemosására használják az oldatát, hanem torokfájáskor is sűrűn isszák a kasból, földi üregből és faodúból kimert mézzel édesítve. Olyantájt főképpen, amikor lázzal és köhögéssel társuló gonosz betegség járja körben a falut. Bágy alszegén kezd és felszegén végezi. „Kór” a neve s nagyon félnek tőle, mert mindig alattomos láthatatlansággal érkezik közéjük. Leginkább éjszaka. Hiába döfnek vastút minden fagyhagyókor az ajtónyílást borító vastag bőrökbe. Ritkán hat a védőereje! Pedig belülről szúrják kifelé, éppúgy, ahogy kell, hogy beleszaladjon és fennakadjon rajta az ártó szellem! Ki tudja, hogyan, valamiféleképpen mindig besurran és mindahányszor egy kisgyermekbe költözik. Aztán házról házra jár és sorra látogatja a többit. A nagyobbak és a felnőttek sem kivételek, amikor elhatalmasodik. Az erőse életben marad, a gyengéje pedig elhullik...

Bőrükben párolt vagy katlanban főtt állatok húsát is szívesen fűszerezik zsályalevelekkel. — „Be finom illat száll fel belőle, amikor apróra tépdese! Hosszú ideig szagolgatom még utána az ujjaimat.” — A halántékát is bedörzsöli az ujjbegyén maradt zöldes olajos nedvvel. Lopva persze, nehogy valamilyen jelentéktelen, de bántó megjegyzést tegyen a mostoha. Érzékei kifinomulnak tőle: meg-

---

¹ *Salvia officinalis*

érti a füvek selymes susogását és a madarak röpke beszédét. Égbe *szuhanó sugarat* és *hegyeknek hágó* utat bontogat az illat.

„Az én életem is ilyen felfelé szálló ösvénybe fog torkollani egyszer? S mi történik, ha rálépek az égi ívre? Kifut alólam a föld és felemelkedek? Vagy esetleg kettéhasad s a föld alá süllyedek?” — tűnődött.

Eszébe jutott, többször látott már a Vigyázó tetejéről úttalan utakat megjeleni és szétfoszlani. Az lenne a *jel*? Talán most is ott bujkál a *pászta* valahol a *pusztában* előtte, csak nem állapodott meg, mert nem jött még el az ideje. De mintha máris útra készülődne, furcsa dolgokat érez olykor a testében. Iszonyatos elvágódás támad a szívében, sürgető mehetnék feszül a lábszárában, ismeretlen hívó szagok motoznak az orrlíkában. Csupán az irányt nem tudja még.

Vajon csak egyetlen út vezet az árnyak világába? Mert ő innen máshová nem mehet.

Hisz itt az ő *bona*!

Ősei csontjai is ímhol, a *bant* alatt porladnak!

Áldozó szentélyük is ehelyütt van.

Aszálytűrő aszatok és imolák nőttek makacsul esztendőről esztendőre a tollúfű² ezüstös virágzata alatt. Szaguk is alig van ezeknek. Akkor fognak igazán terjeszkedésbe, amikor mind elvirágzik a magas fűféle. De egyik sem győzi le a másikat: a fű sosem adja át végérvényesen a helyét és a bogáncsok sem tudják teljesen kiszorítani a tollúfüvet. Égúr gondoskodik erről. Ebben az égboltozat alatti hatalmas *térben* mindent egyenlően *tart* a kezében: gyengét és erőset, kicsit és nagyot, szeretetet és gyűlölködést, világosságot és sötétséget. Jót és rosszat. — Kikelettől búzaérlelőig a tollúfű itt az úr, később meg ez a szapora és szúrós és tapadós aszat. Borzas fejű, bíbor *fészke* olykor még az első hóhullást is *átvésze*li. Igen *szívós* fajta.

Szomjas lett hirtelenében. Milyen jó is, hogy nem hagyta a vizestömlőt a lova nyergéhez kötve! Húzta ugyan az övét, de most kéznél van éppen. Gyorsan *letekerte* a tömlő nyakát összeszorító kendermadzagot, *kitágította* mutatóujjaival a száját, alsó ajkára helyezte a csúpját s jólesően ivott a bőrzsák alján kotyogó forrásvízből.

Hiába kérte apját és öregapját, neki nem lehetett ivócsészéje. Csupán a férfiaknak és a legényeknek.

Hiába volt a jövendőbeli nemzetségfő elsőszülött gyermeke.

Hiába volt minden legénynél gyorsabb lovas és pontosabban lövő íjász.

A Törvényt nem *szeghették* meg. Őszek ősei hozták azt, Égúrral egyetértésben. Hányszor elmagarázták már néki, amikor kérlelte őket, hogy éppen *szigorú* törvényeik miatt maradhattak meg a pusztán. Hány nemzetség és nép tűnt el on-

² Homoki árvalányhaj (*Stipa borysthenica*)

nan úgy, hogy idegen, haszontalan és önpusztító szokásokat vett fel: aranytárgyak gyűjtésében versengett, majd egymás ellen tört; fíttyet hányt a törzsi atyafiságra s hátat fordított az ősi törvényeknek; rászokott az italozásra és a kötekedésre...

Csupán erőskezű renddel és célravezető fegyelemmel lehet átvészelni a kemény teleket. Pusztán szokásaik ápolásával maradhatnak méltók őseikhez!

Csak arról nem beszéltek, hogy harcias női törzsek, a „Marstól nemzett amazonok”³ élnek valahol napkeleten, jóval távolabbra tőlük, akik időről időre valamelyik szkíta törzs férfiával közöszülnek, hogy ne szakadjon magvuk. Az asszonyoktól hallotta félfüllel. Ki tudja, mennyi igaz és mennyi nem igaz belőle? Ingerlő szavaktól hízik a szóbeszéd, amióta a világ világ. Mint a *bolondító beléndék*⁴, valósággal *bilincsb*en tartja az asszonyok képzeletét. Egymás között suttogva pletykálják: „minden nő megölel és öléhez enged minden férfit, aztán meg kábító erejű boraikkal elgyengítik és sorra leöldösik őket. Ahhoz, hogy asszonyi maradhasson a törzsük, nem törődnek a hímtaggal született csecsemőkkel sem, elhányják maguktól őket.” Állat sem tenne ilyent!... Azt is mondják még erről a női törzsről: „jobb mellök nincsen,... anyáik mesterségesen dolgozott rezet, melyet azonkívül izzóvá is tesznek, jobb mellökre helyeznek és kiegészítik, hogy növése elmaradjon és az egész erő és izmosság a jobb vállba és karba átmenjen.”⁵

Mennyivel életrevalóbb az ő törzse, amelyben a *férfi* jól megfér a nővel. Hisz egyik a másik fele. Olyanok, mint a *tegez kettéosztott féltekéi*⁶, mint az új és a nyílvevő egysége. Egymás nélkül semmit sem érnek. Oktalan az ajzás, ha hűja van a nyílvevőnek; s halott a nyílvevő, ha az új ernyed.

Női sorsa tudatában van, és mégsem akarja alávetni magát a természet rendjének. Mert ő másmilyen. A kettő egységét, az eredet ősi és osztatlan okát érzi magában.

³Iszokratész: *Panathenaiakhosz*, 193; a szkíták *oiórpátáknak*, azaz „férfiölőknek” nevezték őket Hérodotosz szerint (IV. 110).

⁴*Hyoscyamus niger*, „...Melj útonn útfélelenn terem... mérges, bódító, kábító... nehéz és főszedítő szagával hírt ad, és az embert magától elűzi” (Diószegi Sámuel és Fazekas Mihály: *Orvosi fűvészkönyv*, Vörös Éva közlése nyomán — mnytud.arts.klte.hu/mnyj/38/53vöröse.doc).

⁵Hippokratész: *A szelek, vizék és helyekről*, 26.

⁶Más néven „puzdra”; a görögök *goriitosznak* nevezték, amihez jelentés- és kiejtésbelileg a „kürtő” szavunk áll közel; szkíta újítás a kétosztatú tegez, a nyilakat és az újat ugyanabban a *tokban*, de két külön rekeszben óvta, *viaszszal vízállóvá* tett nemez- vagy bőrdarabbal takarták, védtek; a nyílvevők rövidsége miatt alakulhatott ki a zárt változat (Bede Dweyer: *Scythian Style Bows Discovered in Xiangjiang* — www.cais-soas.com (...) [scythian_bow.htm](http://www.cais-soas.com/scythian_bow.htm)).

Jancsik Pál

Egy kiállítás képei

*Györkös Mányi Albert,
Korunk Galéria, 1991*

Mesebeli kunyhó mesebeli késsel,
mesebeli fácska, mesebeli nap...
A csönd egy pici kondulástól
elmélyül, öröklétre kap.
Szarka ül a fa hosszú ágán,
úgy látod mégis, mintha szállna.
Titkos alkímiába kezd a három
alapszín: a kék, a piros, a sárga.
Quo vadis? — kérdi a kereszt az erdőn.
Kicsi templom gyolcsszíne hív.
Fejed fölött magasba szárnyal
ágakból a gótikus ív.
Fehér kakas fehér mezőben.
Kecske mekeg a háztetőn.
Szent Ferenc szól a madarakhoz
érthetetlenül is érthetőn.
Don Quijotévá lett a kis fa...
Örvénylő orgonazene...
S te érzed, hogy szellőpuhán megérint
egy jóságos varázsló szelleme.
Testedről egyszerre lehull
a napok béna ólma, szürke máza,
s egész valódat emeli, fürösztí
szín és zene — a költészet varázsa.

A fametsző álmái

Ő még azok közül való volt,
kik értették az erdőzúgást,
a madárdalt,
vizek csobogását és hallgatását.
